

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме, име једног
родитеља и име
Датум и место рођења

Стаменовић Горан Игор
8.3.1991. године, Пирот

Основне студије

Универзитет
Факултет
Студијски програм
Звање
Година уписа
Година завршетка
Просечна оцена

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Основне академске студије историје
Дипломирани историчар
2010
2015
8,93

Мастер студије, магистарске студије

Универзитет
Факултет
Студијски програм
Звање
Година уписа
Година завршетка
Просечна оцена
Научна област
Наслов завршног рада

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Мастер академске студије историје
Мастер историчар
2015
2017
9,71
Историја
Урбанизациони токови у горњем и средњем Понишављу у XIV и XV веку

Докторске студије

Универзитет
Факултет
Студијски програм
Година уписа
Остварен број ЕСПБ
бодова
Просечна оцена

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Историја
2021
135
10,00

НАСЛОВ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов теме докторске
дисертације
Име и презиме ментора,
звање
Број и датум добијања
сагласности за тему
докторске дисертације

“Место и улога источних хришћана у крсташким плановима од 1453. до 1503.
године”
Др Јасмина Шаранац Стаменковић, ванредни професор
8/18-01-001/24-011, 23. 1. 2024. године

ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Број страна
Број поглавља

335
Дисертација садржи 5 поглавља (укључујући уводна разматрања и закључак),
библиографију са списком извора и литературе и биографију кандидата.
1 **Уводна разматрања** (8–44) Које обухвата следећа потпоглавља: 1. Оквири
истраживања, 1.2. Предмет и циљ, 1.2. Хронолошки оквир, 2. Основни концепти,

Теоријски оквир, структура и методологија, 4. Извори, 5. Преглед досадашњих истраживања.

II Историјски контекст (45–77) Које обухвата следећа потпоглавља: 1. Културни и интелектуални оквир: „Ренесансни крсташи“ и хуманистички однос према хришћанском Истоку, 2. Политички оквир: Османска претња, крсташтво и источни хришћани (1453–1503).

III Источни хришћани у крсташким плановима: студије случаја (78–206) Које обухвата следећа потпоглавља: 1. Флавио Бјондо, *De expeditione in Turchos*, 2. Лампуњино Бираго, *Strategicon adversus Turcos*, 3. Јакопо Тедалди, *Information/Tractatus de expugnatione urbis Constantinopolitanae*, 4. Планови настали за потребе бургундског војводе Филипа Доброг, 4.1. Списи Берtrandона де ла Брокијера 4.1.1. Берtrandон де ла Брокијер, *Le voyage d'outremer*, 4.1.2. Превод плана Јована Торцела (*L'avis de Messire Jehan Torzelo*), 4.1.3. Берtrandон де ла Брокијер, *L'avis sur la conquete de la Grece et de la Terre sainte*, 4.2. Аноним, *Advis qui se doit mettre à execution pour le voyage de Monseigneur le Duc (en Turquie)*, 4.3. Жофроа де Тоази, *Advis pour faire conquete sur le Torcq*, 4.3.1. Текст из 1455. године, 4.3.2. Текст из 1463/64. године, 4.4. Валеран де Ваврен, *Avis sur l'expédition en Turquie* (1464), 5. Антонио Марини, *Memorandum/Propositum ad procedendum magnanime contra Turcum* (1462), 6. Аноним, *Alcuni ordini presi circa la expeditione del Turcho* (1464), 7. Писма-трактати Франческа Филелфа, 7.1. Писмо Лудовику Фоскаринију (1. август 1463), 7.2. Писмо дужду Кристофору Мору (15. март 1464), 7.3. Писмо дужду Николу Трону (1471), 8. Паоло Морозини, *Ordo et opinio expeditionis fiendae contra Turchum* (1475), 9. Трактати Мартина Сегона (1480/81), 9.1. *De provisione Hydranti*, 9.2. *Quos terrarum limites*, 10. Филип Калимах, *De bello Turcis inferendo* (1490), 11. Константин Михаиловић из Островице, *Турска Хроника*, 11.1. *Турска хроника* као крсташки план, 11.2. Представе о источним хришћанима у *Турској Хроници*, 12. План архиепископа Стефана Талеација (1500), 13. Алексије Келадин, *De ratione belli in Turcos* (1500), 14. Феликс Петанчић, *De itineribus quibus Turci sint aggrediendi* (1502).

IV Представе о источним хришћанима у крсташким плановима: компарација и синтеза података (207–270) Које обухвата следећа потпоглавља: 1. Војна улога: савезници, сарадници, противници, и предмет освајања, 2. Место источних у односу на западне хришћане, 2.1. Стратегије укључивања, 2.2. Стратегије одвајања, 3. Просторни наративи: градови, путеви и ресурси, 4. Етнографски и антрополошки прикази, 5. Просопографски прикази савременика, 6. Нова слика источних хришћана? Промене и особености у односу на планове писане пре 1453. године, 7. Утицај планова, 7.1. Трансмисија планова, 7.2. Крсташки планови и саборски нацрти: представе о источним хришћанима, 7.3. Утицај на крсташке планове из XVI века: рецепција идеја о источним хришћанима.

V Закључак (271–274).

Библиографија (275–334) Која је дата у секцијама: 1. Извори, 1.1. Необјављени извори и инкунабуле, 1.2. Објављени извори, 2. Литература.

Биографија аутора (335).

Број слика (шема, графикона) /

Број табела /

Број прилога /

**ПРИКАЗ НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА
који садрже резултате истраживања у оквиру докторске дисертације**

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	Stamenović, Igor (2024). "Death of Sultan Mehmed II and Anti-Ottoman Crusade Rhetoric in Guillaume Caoursin's <i>Oratio in Senatu Rhodiorum de Morte Magni Turci</i>." <i>Иницијал: часопис за средњовековне студије</i>, бр. 12, Београд: Центар за напредне средњовековне студије, стр. 209–231. DOI: 10.29341/IN.12.0.209231. У раду аутор истражује језик противтурске крсташке пропаганде у другој половини XV века путем историјске анализе наратива, дискурса и реторике говора хоспиталског вицеканцелара Гијома Каурсена на тему смрти султана Мехмеда II (1481). У средишту анализе су елементи и методологија који чине основу докторске дисертације, тј. стереотипне представе о Османлијама, крсташки топоси, религијске метафоре, теолошки оквир тумачења историјских догађаја, као што су пад Константинопоља (1453) и османски напад на Родос (1480), те реторичке стратегије за пропагирање крсташког рата. Говорникова реторика, која садржи позив на крсташки рат и део мотива црпи из источнохришћанске традиције, стављена је у контекст хуманистичког антиосманског дискурса.	M24
2	Stamenović, Igor (2025). "The Exclusionary Rhetoric and the Construction of the Orthodox Other in the Correspondence of John of Capistrano". <i>Istraživanja</i>, no. 36, Novi Sad: Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, pp. 42–56. https://doi.org/10.19090/i.2025.36.42-56. Рад је заснован на критичкој анализи угарске кореспонденције Јована Капистрана у контексту православно-римокатоличких односа, османске опасности и владајућег крсташког наратива. Истраживање показује да су православни у Капистрановом наративу систематски представљени као „други“ и искључени из концепта <i>Christianitas</i>, те представљани кроз категорије преузете из латинског јересиолошког дискурса. Истовремено, аутор указује на прилагођавање реторике у зависности од политичког контекста и односа моћи. Рад доприноси разумевању начина на који су источни хришћани концептуализовани у идеолошким конструкцијама позног средњег века.	M23
3	Стаменовић, Игор (2022). "Српска деспотовина као друштво на граници у антиосманским крсташким ратовима и плановима (1402–1459)," <i>Балканске синтезе</i>, год. 9, бр. 2, Ниш: Филозофски факултет у Нишу, стр. 49–62. https://doi.org/10.46630/bs.2.2022.04 У студији се место Српске деспотовине у крсташким плановима и кампањама између 1402. и 1459. године посматра у односу на концепт пограничног друштва – простора на коме у исто време постоји разграничење између два супротстављена физичка и идејна ентитета и неопходност њихове сарадње. Кроз дати теоријски оквир, који се среће и у интерпретацији планова у дисертацији, аутор пружа јаснији увид у место Српске деспотовине у крсташким настојањима у XV веку.	M53
4	Stamenović, Igor, and Predrag Nešović (2024). "History of the Medieval World in the Curricula of the Department of History at the University of Niš." <i>Facta Universitatis, Series: Teaching, Learning and Teacher Education</i>, vol. 8, no. 2, Niš: Univerzitet u Nišu, pp. 69–78. https://doi.org/10.22190/FUTLTE241005009S. Наглашавајући значајно место медијевистике у историјској науци, у коатурском раду истражени су начини на који су историјски, географски и идеолошки оквири развоја средњовековне Европе заступљени у курикулумима на Департману за историју Филозофског факултета у Нишу. Из домена којим се бави докторска дисертација, значајни су дотицање концепата крсташтва и методолошка питања савремене медијевистике, пре свега питања граница и анализе дискурса, који су укључени и у	M52

дисертацију.

НАПОМЕНА: уколико је кандидат објавио више од 3 рада, додати нове редове у овај део документа

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ОДБРАНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат испуњава услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом Факултета.

ДА НЕ

Потврђујемо да кандидат Игор Стаменовић испуњава услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом Факултета.

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кратак опис појединих делова дисертације (до 500 речи)

Структуру дисертације, поред садржаја и библиографије, чини пет поглавља, укључујући уводна разматрања и закључак. Поглавља су организована тематско-хронолошки. У поглављу **I Уводна разматрања** (8–44) дефинисани су предмет и циљ истраживања, хронолошки оквир рада, те основни концепти који се сусрећу у дисертацији: (1) крсташтво, као феномен који није ограничен искључиво на ратове за ослобађање Св. Земље, (2) крсташки планови, као засебан жанр крсташке литературе и (3) источни хришћани као аналитичка јединица у дисертацији. Дати су теоријски и методолошки оквири дисертације која почива на принципима микроисторијске анализе, те истраживања фокусираног на раду са примарним изворима. У прегледу извора назначана су релевантна критичка издања, а преглед досадашњих истраживања даје осврт на важније наслове из области којој припада дисертација. У поглављу **II Историјски контекст** (45–77) представљен је хуманистички културни оквир обликовања крсташких планова, са посебним освртом на улогу византијске емиграције у развоју хуманизма, те на особености крсташтва у XV веку. Такође, представљен је политички контекст настанка планова кроз осврт на крсташка настојања између 1453. и 1503. године, са посебном пажњом на улогу источних хришћана. У поглављу **III Источни хришћани у крсташким плановима: студије случаја** (78–206) анализира се заступљеност источних хришћана у 23 трактата из пера 17 аутора, почевши од најранијих планова Флавија Бјонда, Лампуњина Бирага и др, преко планова франкофоних аутора, попут Берtrandона де ла Брокијера и др, хуманистичких трактата Франческа Филелфа, Мартина Сегона, Филипа Калимаха и др, до планова Стефана Талеација, Алексија Келадина и Феликса Петанчића насталих на прелазу из XV у XVI век. Извори су консултовани на језицима настанка, појединачно су разматрани различити начини представљања источних хришћана, а њихово место контекстуално је сагледано. Аналитички метод који доминира у овом сегменту праћен је синтезом података у поглављу **IV Представе о источним хришћанима у крсташким плановима: компарација и синтеза података** (207–270). Разматрани су различити облици војне улоге источних хришћана у плановима, од савезника до предмета освајања. У односу на западне хришћане, источни хришћани најчешће су стратешки представљани као Латинима блиска скупина, а укључивани су кроз наративе о заједничкој вери, пореклу, припадности Европи и сл. Истовремено, примећени су облици наративног одвајања и разликовања од латинских хришћана, чиме је блискост остала ограничена. Прикази градова, путева, ресурса, народа и појединаца у плановима посматрани су из стратешке и идеолошке перспективе. Уочене су особености анализираних планова у односу на оне из XIII и XIV века, пре свега у домену већег укључивања источних хришћана и мање заступљености питања уније, али и континуитет у погледу крсташких рута, питања ресурса и протоколонијалистичког приступа. Крсташки планови сачувани су у релативно малом броју копија, али су списи дошли до важнијих европских политичких центара. Поређење места источних хришћана у разматраним плановима са местом у војним нацртима предлаганим на крсташким саборима потврдило је тезу да је утицај идеја из планова остао махом ограничен на ужи круг хуманиста. Утврђен је значајан утицај слике источних хришћана из разматраних крсташких планова на касније планове из XVI века. У поглављу **V Закључак** (271–274) сумирани су резултати, показано је у којој мери је дисертација одговорила на истраживачка питања и дати су предлози за правце даљих истраживања.

ВРЕДНОВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ниво остваривања постављених циљева из пријаве докторске дисертације (до 200 речи)

Кандидат је успешно расветлио место и улогу источних хришћана у крсташким плановима писаним између 1453. и 1503. године путем критичке анализе примарних извора, компарације са другим крсташким изворима, те стављањем истраживачког проблема у културни, историјски и идеолошки контекст. Резултати добијени анализом извора упоређени су са закључцима савремене историографије, пре свега из домена крсташтва у позном средњем веку и интеракције између хришћанског Истока и Запада у Европи у „дугом XV веку“, али и са ширим теоријским оквирима из области критичке анализе дискурса, наратива, реторике и др. На конкретним примерима крсташких планова, у дисертацији је указано на узрочно-последичне везе између динамичних политичких промена у југоисточној Европи, промена у перципирању источних хришћана на латинском Западу, антиосманског крсташког дискурса и хуманистичких интелектуалних оквира у којима је дати дискурс обликован, те трансформације крсташтва у XV веку, нарочито након 1453. године и померања циља крсташтва са Јерусалима на Константинопољ. Указано је на војне и идеолошке аспекте улоге источних хришћана и простора њихових земаља у крсташком планирању након пада Константинопоља. Кандидат је тиме испунио циљеве постављене током рада на дисертацији и одговорио на истраживачка питања.

Вредновање значаја и научног доприноса резултата дисертације (до 200 речи)

Дисертација систематски анализира крсташке планове писане између 1453. и 1503. године и у целости сагледава место источних хришћана у њима. У српској историографији, али и медијевистици на међународном плану, до сада није постојала монографска обрада наведена два питања, у чему се огледа нарочити научни допринос дисертације. Од великог је значаја консултовање извора на оригиналним језицима, уз упоредну анализу са другим савременим наративним и документарним изворима, као и контекстуални приступ истраживачкој теми. Преводи делова извора на савремени српски језик, који су у већини случајева дело кандидата, чине разматране текстове разумљивим широј публици. Додатни допринос представља посматрање крсташких планова не само као војних предлога, већ и као крсташко-пропагандних трактата, насталих у карактеристичном интелектуалном и политичком контексту. У датим оквирима сагледане су и особености представа о источним хришћанима. Примена наратолошких метода упоредо са историјском анализом доприноси потпунијем разумевању начина на који је обликована слика о источним хришћанима у крсташким плановима, али и у крсташком дискурсу уопште. Истовременим разматрањем идеолошких, културних и војно-стратешких чинилаца места и улоге источних хришћана у плановима, кандидат је на оригиналан начин представио процес стварања крсташког наратива у годинама након османског освајања Константинопоља.

Оцена самосталности научног рада кандидата (до 100 речи)

Докторска дисертација кандидата Игора Стаменовића урађена је у складу са образложењем наведеним у пријави теме уз примену научне методологије историјске науке која подразумева истраживање оригиналних историјских извора и релевантне научне литературе. Кандидат је показао висок степен самосталног истраживачког рада који се огледа у темељној анализи извора, јасном и смисленом дефинисању истраживачких питања, интердисциплинарном приступу у истраживању и упоредној анализи извора. Место и улога источних хришћана у разматраним крсташким плановима систематски је и контекстуално сагледано, а закључци и нови погледи на проблем истраживања добро су аргументовани и утемељени на изворној грађи.

ЗАКЉУЧАК (до 100 речи)

На основу свега наведеног комисија даје позитивно мишљење о урађеној докторској дисертацији кандидата Игора Стаменовића и предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета да се докторска дисертација „Место и улога источних хришћана у крсташким плановима од 1453. до 1503. године“ прихвати и кандидату одобри одбрана.

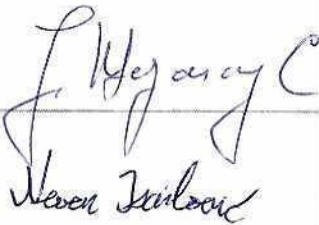
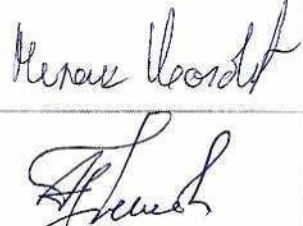
КОМИСИЈА

Број одлуке НСВ о именовању Комисије

818-01-6/26-17

Датум именовања Комисије

26. 5. 2026.

Р. бр.	Име и презиме, звање		Потпис
1.	Др Небојша Порчић, ванредни професор	председник	
	Општа историја средњег века и помоћне историјске науке (Ужа научна област)	Филозофски Факултет, Универзитет у Београду (Установа у којој је запослен)	
2.	Др Јасмина Шаранац Стаменковић	ментор, члан	
	Историја (Ужа научна област)	Филозофски Факултет, Универзитет у Нишу (Установа у којој је запослен)	
3.	Др Невен Исаиловић	члан	
	Историја (Ужа научна област)	Историјски институт у Београду (Установа у којој је запослен)	
4.	Др Милош Ивановић	члан	
	Историја (Ужа научна област)	Историјски институт у Београду (Установа у којој је запослен)	
5.	Др Дејан Гашић	члан	
	Византологија (Ужа научна област)	Филозофски Факултет, Универзитет у Београду (Установа у којој је запослен)	

Датум и место:

27. мај 2026. Ниш - Београд